

Vepreva, A.V. Teoretyczny aspekt kształtowania się mowy dialogowej u dzieci z ogólnym niedorozwojem mowy / A.V. Vepreva, N.V. Drozdova // Edukacja specjalna: profesjonalny debiut: Materiały VI republikańskiej studenckiej konferencji naukowo-praktycznej (z udziałem międzynarodowym) 26 lutego 2016 r. - Mińsk: BSPU, 2016 r. - [Zasoby elektroniczne]. - 1 elektron. opt. dysk (DVD)

TEORETYCZNY ASPEKT FORMOWANIA DIALOGICZNEJ MOWY U DZIECI O WSPÓLNEJ BEZPIECZEŃSTWIE MOWY

Vepreva A.V., BSPU (Mińsk)

Doradca naukowy Drozdova N.V., kandydat nauk, profesor nadzwyczajny

Dialog, mowa dialogowa jest badana w różnych naukach (lingwistyka, psycholingwistyka, psychologia, pedagogika itp.). Dialog jest postrzegany w językoznawstwie jako zjawisko językowe, w psycholingwistyce w kontekście problemu generowania wypowiedzi mowy, z punktu widzenia psychologii jako środka komunikacji i komunikacji. W pedagogice mowa dialogowa jest rozpatrywana z punktu widzenia zastosowania metod i technik jej formowania.

Analiza literatury psychologicznej i pedagogicznej pokazuje, że definicja pojęć „dialog” i „mowa dialogowa” jest zróżnicowana i wieloaspektowa. Definicja dialogu poprzez „komunikację”, „komunikacja” jest prawdopodobnie najbardziej wyczerpująca, ponieważ dialog jest zasadniczo formą istnienia języka, związaną z jego funkcją społeczną i komunikacyjną, a mowa dialogowa (dialog mowy w formie dialogu) jest konkretne wcielenie języka w jego specyficzne środki, pewną strukturę mowy (MMBachtin, N. Yu. Shvedova, LPYakubinsky itp.).

Należy zauważyć, że obecnie nie ma jednolitej opinii na temat formalnego podziału dialogu, a co ważniejsze, nie opracowano jednolitego systemu warunków przydzielania niektórych jednostek. W językoznawstwie główną formalno-strukturalną jednostką dialogu jest replika (oświadczenie) lub krok repliki. Repliki z kolei są uważane za część większej jednostki wymowy. Takie podejście do podziału dialogu ma charakter komunikacyjny. N. Yu. Shvedova oznacza „jedność dialogiczną” lub interakcję słowną, jako semantyczne (tematyczne) zjednoczenie kilku replik (oświadczeń), kilku zdań, ściśle ze sobą powiązanych poprzez formalnie znaczące połączenia. Zatem tylko w jedności określa się semantyczną kompletność pewnego segmentu mowy dialogowej. Badacz wyróżnia typy jedności dialogicznych: „odpowiedź na pytanie”, „odpowiedź na wiadomość”, „stymulowanie reakcji na motywację”. W zależności od kombinacji rodzajów stwierdzeń (pytanie, wiadomość, wykrzyknik) D.I. Izarenkov [2] ta klasyfikacja jest rozszerzona. Dominuje w nim jedność dialogiczna w formie replik pytań (pytanie-wiadomość, pytanie-wiadomość, pytanie-pytanie, pytanie-motywacja, pytanie-wykrzyknik, pytanie-motywacja, pytanie-wykrzyknik).

Podejście psycholingwistyczne charakteryzuje mowę dialogiczną w kontekście problemu generowania wypowiedzi (T.V. Akhutina, I.A. Zimnyaya, A.A. Leontiev itp.). Motywem jest początkowy etap generowania wypowiedzi. Z kolei motyw działania mowy „przekształca się” w uogólniony semantyczny

schemat wypowiedzi, który poprzedza etap programowania wewnętrznego. Kolejny etap leksykalno-gramatycznego rozwoju wypowiedzi charakteryzuje się przejściem z planu mowy wewnętrznej do planu semantycznego. Ostatnim etapem jest wdrożenie wypowiedzi „w planie zewnętrznym”.

Z pozycji podejścia psychologicznego mowa dialogowa jest rozpatrywana w kontekście szczególnego rodzaju aktywności. L.S. Wygotski zauważa, że dialog jest najbardziej naturalnym środowiskiem dla rozwoju osobowości dziecka. Udział w dialogu wymaga od niego następujących umiejętności: słuchania i prawidłowego rozumienia myśli wyrażonej przez rozmówcę; formułować w odpowiedzi na własne osądy i poprawnie wyrażać je za pomocą języka; utrzymać pewien ton emocjonalny; kontrolować normalność jego wypowiedzi, dokonywać odpowiednich zmian w przebiegu komunikacji. Podkreśla się zatem zarówno funkcję komunikacyjną, jak i funkcję poznawczą mowy dialogowej.

Mowa dialogowa z punktu widzenia podejścia pedagogicznego jest rozważana w metodzie rozwoju spójnej mowy, ponieważ dialog jest jedną z jego form (M.M. Alekseeva, E.M. Strutina, O.S. Ushakova, B.I. Yashin itp.). O.A. Bizikova [1] kładzie nacisk na kształtowanie umiejętności korzystania z różnych jednostek dialogu, z których większość składa się z pytających uwag (wypowiedzi).

Oprócz tego, przy wystarczająco szerokim omówieniu problemu studiowania i formułowania mowy dialogowej, odnotowano niewielką liczbę prac nad problemem formowania umiejętności zadawania pytań jako jednej z umiejętności dialogicznych u starszych dzieci w wieku przedszkolnym z ogólnym niedorozwojem mowy. N. Putkova, L.G. Solovyova, N. K. Usoltseva i inni rozróżniają u dzieci w wieku przedszkolnym z ogólnym niedorozwojem mowy trudności w zrozumieniu instrukcji „zadaj, zadaj pytanie”, nieformalność w znaczeniu problemów społecznych i komunikacyjnych, leksykalne zastąpienie pytających słów. Te trudności w mowie i komunikacji uniemożliwiają nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów z innymi osobami. Zgodnie z wymogami programu dla specjalnych placówek przedszkolnych „Edukacja i nauczanie dzieci z ciężkimi zaburzeniami mowy”, głównym zadaniem edukacji korekcyjnej i rozwojowej oraz edukacji dzieci z ogólnym niedorozwojem mowy jest rozwój kompetencji komunikacyjnych dzieci, tj. umiejętność komunikowania się z otaczającymi ludźmi za pomocą środków językowych i pozajęzykowych [3]. Zatem pilność problemu badawczego jest uwarunkowana potrzebą wzmocnienia orientacji komunikacyjnej w nauczaniu dzieci z ogólnym niedorozwojem mowy oraz brakiem opracowania treści, metod i technik korekcyjnych prac pedagogicznych dotyczących kształtowania umiejętności zadawania pytań w różnych sytuacjach komunikacyjnych na zajęciach korekcyjnych.

Literatura

1. Bizikova, O.A. Opracowanie mowy dialogowej dzieci w wieku przedszkolnym w grze: manual / OA Bizikova. Moskwa: Pismo, 2008.136 s.
2. Izarenkov, D.I. Trening mowy dialogowej: pomoce. / D.I. Izarenkov. - Moskwa: Rus. laz., 1986. - 154 s.

3. Kislyakova, Yu.N. Edukacja i nauczanie dzieci z poważnymi zaburzeniami mowy: program. dla spec. dosh uch-th. / Yu. N. Kislyakova, L. N. Moroz. - Mińsk: NIO, 2007 r. - 280 s.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ